

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“
БЛАГОЕВГРАД
ФАКУЛТЕТ ПО ИЗКУСТВАТА**

**КАТЕДРА ПО ТЕЛЕВИЗИОННО, ТЕАТРАЛНО И
КИНОИЗКУСТВО**

Р Е Ц Е Н З И Я

От доц. Костадин Бонев, Факултет по изкуствата, Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград, на Дисертационен труд **“Теми и стилове в скандинавското кино“**, с научен ръководител доц. д-р Клавдия Камбурова, на докторант **Мирела Веселинова Василева** за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, Професионално направление 8.4 Театрално и филмово изкуство (Кинознание, киноизкуство и телевизия)

Автор: Мирела Веселинова Василева

Тема: “Теми и стилове в скандинавското кино“

Научен ръководител: доц. д-р Клавдия Камбурова

Представените от докторанта дисертация и комплект от документи са в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Дисертационният труд е в обем от 145 страници, увод, 3 глави и заключение. Библиография с общо 87 заглавия на кирилица и латиница.

I. Кратки биографични данни за кандидата

Мирела Василева е бакалавър по кинознание, НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ /2011/ и магистър по право, СУ „Св. Климент Охридски“ /2013/.

Има участия в уъркшопи по творческо писане, драматургия, актьорско майсторство, продуцентство и киноразпространение.

През 2015 г. завършва онлайн курс „Скандинавско кино“.

Била е мениджър в Entertainment Cinemas в Едгартаун, Масачузетс, Младши експерт в Министерството на културата 2013 – 2014 г., юрист в Държавната комисия за сигурността на информацията 2015 г., експерт в Общинско предприятие „Туризм“ 2015 – 2017 г. От 2012 г. до момента е редовен автор на списание „Кино“, издание на СБФД.

II. Цели и задачи на дисертацията

В своята дисертация Мирела Василева анализира основните теми и характеристики на Скандинавското кино от възникването на първите киносалони в тази част на Европа в началото на XX век до наши дни. Във фокуса на дисертацията е киното на Норвегия, Швеция и Дания.

Структурно, дисертацията е конструирана съобразно разглежданите исторически периоди, като всяка тема е центрирана около името на отделен режисьор, чиято филмография най – пълно отразява художествените закономерности на конкретния период.

Изворите, които ползва докторантката са книги, статии, интервюта и видеоматериали, конкретно свързани с темата. Към тях трябва да добавим и филмите, съставляващи пълната филмография на разглежданите творци.

Намирам темата на разглежданата дисертация за изключително актуална, предвид мястото на скандинавското кино в световния филмов процес през целия двайсети век, както и през Новия век, и неговия принос в обогатяването на филмовия език от Драйер до Ларс фон Трир и Николас Рефн.

Скандинавското кино има свои специфични особености. То е лесно разпознаваемо и харесвано както от специалистите, така и от масовата публика. Благотворно е влиянието на скандинавската драматургия от края на XIX и началото на XX век. Пиесите на Ибсен, Стринберг и Кнут Хамсун бележат световния успех на скандинавското нямо кино, а 30-те години захранват Холивуд с актьори и актриси, станали популярни в произведения на скандинавското кино преди това.

Изключително любопитна е връзката между киното в Северните страни и държавната образователна система. Скандинавските страни са единствените, в които приходите от филмовото разпространение са обвързани с държавната политика в образователната система на тези страни.

Характерна особеност на скандинавското кино от този период е социалната насоченост на темите и вкарването на съвремието в сюжета. С това то се родее с новото немско кино от 20-те години и използването на експресионизма като художествен похват.

Погледнато глобално, дисертацията си поставя следните задачи:

- Да разгледа националните кинематографии на скандинавските страни в контекста на националната историческа и културна еволюция.
- Да се анализират произведенията на най – значимите филмови режисьори и се изведат на преден план специфичните особености на техните филми. На първо място индивидуалните характеристики на филмовия език и влиянието, което всеки един от тях оказва на световния филмов процес.
- Да се анализира авторския подход на всеки един от тях и се отделят филмите, градиращи уникалността на явлениято „Скандинавско кино“.

Да се потърсят причините, довели да безпрецедентния брой международни отличия за филмите на държавите от Севера, особено от Бергман до успехите на Скандинавското кино в наши дни.

Изложението е подредено в три основни глави, посветено на три национални кинематографии – норвежката, шведската и датската. Последователността се определя от исторически подход, характеризиращ главата, посветена на норвежкото кино, който е коренно различен от частите, посветени на шведското и датското кино. Тук е подчертан социалният подход към еволюцията на филмовия процес. Причината е, че норвежките режисьори са трудно разпознаваеми, като изключим двама режисьори от нашето съвремие - Петер Нес /“Елинг“/ и Йоахим Трир /“Телма“, „Осло 31 Август“, „Най – лошата личност на света“/. Норвежкото кино не може да се похвали с режисьор – локомотив, който да привлече всеобщото внимание.

Затова пък, главата, посветена на шведското кино е центрирана около творчеството на един от авторите, без когото световното кино на XX век би било немислимо: Ингмар Бергман.

Особено място е отделено на средата, в която гениалният режисьор е израснал. Неговото детство и юношество предопределя сюжетите на голяма част от неговите филми. Достатъчно е да споменем „Фани и Александър“, „Зимна светлина“ и направения от Биле Аугуст по негов сценарий „Най – добри намерения“.

Бергман придобива световна известност с трите си филма от 50-те години – „Усмивки от една лятна нощ“, „Седмият печат“ и „Поляната с дивите ягоди“.

Докторантът развива тезата, че цялото творчество на Бергман е въплъщение на личните му тревоги, съмнения и комплекси: доколко е сигурна вярата в Бога, страшна ли е смъртта, как се появява отегчението в

личните отношения? Защо човек предава хората, които обича? Прошките след това искрени ли са? Тази неврастеничност, родееща се с драмите на Август Стриндберг създава атмосфера, караща зрителят да се чувства привлечен от страданието, да иска да го наблюдава, и постепенно да го превръща в свое лично откровение. Бергман малко се вълнува от глобалните процеси, вълнуващи човечеството. Неговият остър като скалпел поглед дълбае в индивидуалното съзнание - там, където са скрити нашите съкровени желания, нашите страхове и демони.

Мариела Василева отдава заслуженото и на хората от екипа, които превръщат сънищата на Бергман в реална материя: оператора Свен Нюквист, както и актьорите Биби Андершон, Лив Улман и Макс фон Сюдов.

Погледнато глобално, най – важната тема в творчеството на шведския режисьор е времето – в неговата константност, но и в неговата променливост.

Като контрапункт на екзистенциалните теми на Бергман, в шведското кино постепенно се налага т. нар. „Шведска вълна“. Докторантът се спира детайлно на филмите на Бо Видерберг и Ян Троел. И на най – ексцентричния режисьор, който ще смайва света с фантазиите си – Рой Андершон. Рой Андершон е ярък индивидуалист. Той създава свят, в който гротеската е главно действащо лице. Парадоксално, но любовта във филмите му е най – истинската. И предизвиква сълзи в публиката.

Мирела Василева започва своето изследване на датското кино от 1886 г. с пионера на датската кинематография Петер Елфелт и Оле Олсен, основателя на Nordisk Films Kompagni. Първите десетилетия на датската филмова индустрия са белязани от кинозвездата Аста Нилсен, която по – късно прави зашеметяваща кариера в Германия.

Докторантът анализира доминиращите жанрове в датското кино от първите му десетилетия, разглеждайки примери от мелодрамата и

мистерията, след което преминава бегло през вековната му история, за да се върне отново в първите десетилетия, за да спре вниманието ни върху творчеството на най – голямото име в датското кино преди Ларс фон Трир – Карл Теодор Драйер.

Мирела Василева определя Драйер като автор, търсещ в своите филми връзката между спиритуалното, религиозното и човешкото. Съвсем логично, докторантката центрира вниманието си върху важните детайли в работата на Драйер в неговия шедьовър „Страстите на Жана Д’Арк“. Особено пунктуален е анализът на творческия метод на режисьора при изследване на историческите извори и пренасянето на намереното там върху екрана. Отбелязан е революционния начин, по който е монтиран филма. Реално, това е първия филм, ако изключим някои експерименти от руския авангард, в който така методично и убедително е наложен крупния план. Кое то пък от своя страна превръща актрисата, играеща главната роля, Мария Фалконети в легенда.

Докторантката заключава, че в цялостното творчество на Карл Теодор Драйер съществува един доминиращ персонаж, и това е Дяволът, Сатаната. Той е и неизменният победител в битката със слабите и объркани простосмъртни.

Според Мирела Василева, датската кинематография прави своя световен пробив след класиките на Драйер с филма „Пеле завоевателя“ на Биле Аугуст през 1987 г. В него забележителна роля прави актьорът Макс фон Сюдов. За М. Василева, с този филм започва съществена преоценка на датската филмова идентичност.

Три години по – рано, през 1984 г. се появява първия филм на режисьора, който ще промени из основи представите ни за кино – Ларс фон Трир, с филма „Елемент на престъплението“. Ларс фон Трир, стъпвайки на терена на киното заявява своето дълбоко неприемане на установените норми и ограничения. В противовес на предписанията на Датския Филмов

Институт, той прави филм на английски, с актьори от всички скандинавски страни. С което налага нещо, което се е правило и преди него – създаването на единно наднационално скандинавско кино, което се подчинява единствено на законите, определени от волята на режисьора. И ще отстоява своето верую и до днес.

През 1995 г. Ларс фон Трир и още един датски режисьор – Томас Винтерберг публикуват манифеста „Догма’95“, заедно с десет правила, наречени „Обетът за целомъдрие“. Към тях се присъединяват още неколцина. Според докторантката *„Кинодвижението цели обновяване на съвременното филмово творчество, насочва се срещу растящото отчуждение от реалността в кината и забранява ефектите и техническия финес, илюзията и жанровата драматургия.“*

Създателите на „Догма’95“ започват да нарушават така формулираните правила няколко години по – късно. Всъщност, всеки от тях прави по един „Догма“ филм. Ларс фон Трир прави „Идиотите“. Който въобще не влиза в първата десетка на успешните му филми. Днес Догма реално не съществува и се споменава спорадично единствено от някои филмови критици. А неговото пълно отрицание е „Догвил“ на Ларс фон Трир, осем години по – късно.

В главата, посветена на филмите на Ларс фон Трир, личи пристрастието на докторантката към уникалната галактика, наречена киното на Ларс! Най – важния принос на гениалния датчанин е методичното разрушаване на утвърдени стереотипи в световното кино. Още от „Европа“ той говори на нов, непознат на публиката език и търпеливо изпълнява просветителската си роля.

Всеки нов филм е урок по кино, в което правилата са поставени под съмнение.

В този смисъл той е пряк наследник на естетиката на Карл Теодор Драйер. А „Медея“ е уникално преживяване. По своя радикализъм Ларс фон Трир

няма равен не само в скандинавското кино. Той е най – радикалния новатор, който създаде език, различен не само от езика на Бергман, но и от образците, които се считат за еталон в световното кино.

Следващата глава е посветена на режисьора, който черпи вдъхновение от Холивуд и най – радикалните негови представители – Куентин Тарантино, ранния Оливър Стоун, Дейвид Финчър – Никълъс Рефн.

Външно погледнато, сякаш няма нищо общо между стиловете на „Пост Догма“ режисьорите от една страна и стилът на Рефн. Но това е само привидно. В конструирането на филмовия разказ, в помитация скептицизъм и отношението към правилата на буржоазното общество има много общо между киното на Трир и Винтерберг от една страна и киното на Рефн. Това не са приликите в изразните средства. А в патосът на отрицанието.

Изборът на персонажи в киното на Рефн е ясен и безапелационен. Това са обикновено хора извън закона, маргинали, хора, които нямат милост към нищо. Никой във персонажите във филмите на Рефн не се усмихва. Или поне зрителят помни изопнатите от върховно напрежение лица на Мадс Микелсен, Том Харди, Райън Гослинг, Златко Бурич.

Мирела Василева открива една интересна подробност: Утвърдените правила на обществото не позволяват на персонажите във филмите на Рефн да проявят мъжествеността си. И тази невъзможност от възмъжаване води след себе си до обща незрялост. Интересно е да се изследва поведението на протагонистите във филмите на Рефн към жените. Насилието доминира във всяка сцена в неговите филми. Затова всички те обичат действието. Когато говорят юмруците. Така те налагат своето верую.

Напълно справедливо е, че след анализа на филмите на Трир, Винтерберг и Рефн, Мирела Василева анализира киното на носителката на Оскар Сузана Биер и нейното дългогодишно сътрудничество с Андерс Томас Йенсен. И

разбира се, че няма никаква Догма в техните филми от Новия век. Неслучайно Сузана Биер акостира в Холивуд. Макар, че не съм сигурен дали ѝ е там мястото.

Докторантката справедливо отбелязва, че в няколко от филмите на Биер/Йенсен основна тема е „мисионерството“, в неговия най общ нравствен смисъл. Това са и авторите, които във филмите си най – категорично застават на страната на слабия.

Апропо, не мисля, че терминът „реализъм“ в неговия наложен в българското изкуствознание контекст е най – подходящ за едно от най – авангардните течения в световното кино.

В последната част от дисертацията скандинавското кино е естествено интегрирано. Отделено е място на важни режисьори, със свой принос и със собствен почерк: норвежецът Йоахим Трир, Рой Андершон и Рубен Ослунд, Нилс Арден Оплев и неговия култов сериал „Милениум“.

III. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Да се анализира скандинавското кино и то в неговия абсолютен обем – от първите киносалони, построени в Копенхаген, Стокхолм и Християния до последните филми на Йоахим Трир и Аки Куарисмаки е амбициозна задача, изискваща потенциал, какъвто докторантката определено притежава.

За да защити тезата си, Мирела Василева е конструирала стройна доказателствена система, в която акцентите са ясни и приемливи.

Бих препоръчал, при евентуално публикуване на дисертацията да се помисли дали не е по – логично главата, анализираща киното на Карл Теодор Драйер да дойде на мястото си – т.е. преди Бергман. Още повече, че датско кино, такова, каквото го познаваме днес, имаме заради революционните нововъведения, които Драйер прави в разкадровката на

филмовия разказ, във владенето на филмовата камера, където той става естествен продължител на нововъведенията на Грифит. И заради абсолютно новаторското отношение между режисьор и актьор – практически, невиджано преди това.

Както споменах и по – горе, аз съм скептичен към качествата на движението „Догма’95” и намирам, че голяма част от постулатите му са неизпълними. По тази причина самите адепти на движението, само няколко години по – късно прекрчават постулатите, оставяйки ги на своите епигони. Не че няма филми, снимани без операторско осветление, без специална оптика и без филтри. Но това не са филмите на Ларс фон Трир и Томас Винтерберг. Нито пък ги прави априорно добри. Спомнете си снежната сцена в началото на „Антихрист“! Целия „Меланхолия“, „Нимфоманката“! Програмния „Догвил“! „Ловът“ и „Още по едно“ на Винтерберг!

Искрено вярвам, че енергията на „Догма’95“ отдавна е изчерпана и днес никой не я приема насериозно.

Докторантката твърди: „Догма 95“ иска да покаже как светът наистина изглежда и звучи. Проблемът е там, че аз не искам да видя как светът **наистина** изглежда. За мен е важно какъв свят изгражда авторът. Него искам да видя. Защото в киното автор е режисьорът. И тук въобще не става дума за киното на илюзиите. Аз говоря именно за най – доброто скандинавско кино. Освен вече споменатите филми, става дума и за „Ябълките на Адам“, и за филмите на Сузане Биер преди нейния холивудски период. За Рой Андершон, Андерс Томас Йенсен. Всички те, с изключение на Рой Андершон имат в началото някаква връзка с Догма. Но цялото им творчество след 2000-та година е по – скоро отрицание на догматизма на „Догма 95“.

Въобщо, в глава №5 „Догма 95 – времето на експериментите“ има доста волни твърдения, които влизат в противоречие с реалната филмова практика. Ще дам само един пример: *„Целта на „Догма 95“ е да заличи режисьора като доминиращ автор на филма и да даде път на екипа. Филмът като авторско произведение е буржоазна идея и срещу това се обръща течението.“*

Нищо по – погрешно от подобно твърдение, което, на всичкото отгоре, е маоистко, и по своя патос гравитира към левичарските лозунги във Франция от 1968-ма година.

IV. Приноси

След всичко казано дотук, съм убеден, че изследването върху темите и стиловете в скандинавското кино, представено ни от Мирела Василева е успешно. Приносният му характер е синтезиран в четири точки, изложени в приложението към дисертацията:

1. Както вече споменах, скандинавското кино е един интегрален организъм, част от европейското и световното кино. Той е важен елемент, чието влияние върху световния филмов процес е осезателен. “Теми и стилове в скандинавското кино“ е изследване с фокус върху най-открояващите се теми и мотиви в скандинавското кино.
2. “Теми и стилове в скандинавското кино“ е амбициозен проект, в който личи размах и творческо въображение. Проследено е развитието на скандинавския филм от зараждането на киното до наши дни
3. Осъществена е комплексна характеристика на явлението от историческа, културологична и кинематографична гледна точка.

Важен акцент е връзката на скандинавското кино с кинематографиите на други страни в Европа и Америка.

4. Потърсени са причините филмите на скандинавските кинематографии да предизвикват траен интерес на водещите световни фестивали.

Авторефератът е направен според изискванията на Правилника на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и отразява основните тези и резултати, постигнати в конкретното изследване.

В заключение ще кажа, че докторантката Мирела Василева притежава задълбочени теоретични знания и професионален опит и в изследователската си работа демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научно изследване. По тази причина **давам положителна оценка на дисертацията на тема: „Теми и стилове в скандинавското кино“ и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Мирела Веселинова Василева, Професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство /кинознание, киноизкуство и телевизия/**

18.11.2023 г.

София

Рецензент:

/доц. Костадин Бонев/

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOPHYT RILSKY"

BLAGOEVGRAD

FACULTY OF ARTS

DEPARTMENT OF TELEVISION, THEATER AND CINEMA ARTS

REVIEW

By Assoc. Prof.. Kostadin Bonev, Faculty of Arts, Southwestern University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, for the Dissertation "Themes and Styles in Scandinavian Cinema", with supervisor Assoc. Prof.. Dr. Klavdia Kamburova, to PhD student Mirela Veselinova Vasileva for the award of the educational and scientific degree "doctor", Professional direction 8.4 Theater and film art (Cinematography, cinematography and television)

Author: Mirela Veselinova Vasileva

Theme: "Themes and styles in Scandinavian cinema"

Research supervisor: Assoc. Prof. Dr. Klavdia Kamburova

The dissertation and set of documents presented by the doctoral student are in accordance with the Regulations for the Development of the Academic Staff of the South-West University Neophyte Rilski. The dissertation consists of 145 pages, an introduction, 3 chapters and a conclusion. Bibliography with a total of 87 titles in Cyrillic and Latin.

I. Brief biographical data of the candidate

Mirela Vasileva has a bachelor's degree in cinematography, NATFIZ "Kr. Sarafov" /2011/ and Master of Laws, SU "St. Kliment Ohridski" /2013/.

He has participated in creative writing, dramaturgy, acting, production and film distribution workshops.

In 2015, he completed the online course "Scandinavian Cinema".

She was a manager at Entertainment Cinemas in Edgartown, Massachusetts, a Junior Expert at the Ministry of Culture 2013-2014, a lawyer at the State

Information Security Commission 2015, an expert at the Municipal Tourism Enterprise 2015-2017. Since 2012 Until now, he is a regular author of " Cinema" magazine, a publication of the SBFD.

I. Aims and objectives of the dissertation

In her dissertation, Mirela Vasileva analyzes the main themes and characteristics of Scandinavian cinema from the emergence of the first movie theaters in this part of Europe at the beginning of the 20th century to the present day. The focus of the dissertation is the cinema of Norway, Sweden and Denmark.

Structurally, the dissertation is constructed according to the historical periods under consideration, with each topic centered around the name of an individual director whose filmography most fully reflects the artistic regularities of the specific period.

The sources used by the doctoral student are books, articles, interviews and video materials specifically related to the topic. To them we must also add the films that make up the complete filmography of the artists under consideration.

I find the topic of the dissertation under consideration extremely relevant, given the place of Scandinavian cinema in the world film process throughout the twentieth century, as well as in the New Century, and its contribution to the enrichment of film language from Dreyer to Lars von Trier and Nicolas Refn.

Scandinavian cinema has its own specific features. It is easily recognized and liked by both specialists and the general public. The influence of Scandinavian drama from the late 19th and early 20th centuries is beneficial. Plays by Ibsen, Strinberg and Knut Hamsun marked the worldwide success of Scandinavian silent cinema, and the 1930s fueled Hollywood with actors and actresses who had become popular in works of Scandinavian cinema before.

The connection between cinema in the Nordic countries and the state education system is extremely curious. The Scandinavian countries are the only ones where film distribution revenue is tied to state policy in the education system of those countries.

A characteristic feature of the Scandinavian cinema of this period is the social orientation of the themes and the inclusion of modernity in the plot. With this, it was born with the new German cinema of the 1920s and the use of expressionism as an artistic technique.

Viewed globally, the dissertation sets the following tasks:

- To examine the national cinematographies of the Scandinavian countries in the context of the national historical and cultural evolution.
- To analyze the works of the most important film directors and bring to the fore the specific features of their films. First of all, the individual characteristics of the film language and the influence that each of them has on the world film process.
- To analyze the author's approach of each one of them and to single out the films grading the uniqueness of the "Scandinavian cinema" phenomenon.

To look for the reasons that led to the unprecedented number of international awards for the films of the Nordic countries, especially from Bergman to the successes of Scandinavian cinema today.

The exhibition is arranged in three main chapters, dedicated to three national cinematographies - Norwegian, Swedish and Danish. The sequence is determined by a historical approach, characterizing the chapter devoted to Norwegian cinema, which is radically different from the parts devoted to Swedish and Danish cinema. The social approach to the evolution of the film process is emphasized here. The reason is that Norwegian directors are hard to recognize, with the exception of two directors from our time - Peter Ness /"Eling"/ and Joachim Trier /"Thelma", "Oslo 31 August", "The worst person in

the world"/. Norwegian cinema cannot boast of a director - a locomotive to attract universal attention.

On the other hand, the chapter dedicated to Swedish cinema is centered around the work of one of the authors without whom the world cinema of the 20th century would be unthinkable: Ingmar Bergman.

A special place is devoted to the environment in which the genius director grew up. His childhood and adolescence predetermine the plots of a large part of his films. Suffice it to mention "Fanny and Alexander", "Winter Light" and Bille August's "Best - Good Intentions" based on his script.

Bergman became world famous with his three films of the 1950s - "Smiles of a Midsummer Night", "The Seventh Seal" and "The Wild Strawberry Field".

The doctoral student develops the thesis that all of Bergman's work is an embodiment of his personal anxieties, doubts and complexes: how certain is faith in God, is death scary, how does boredom appear in personal relationships? Why does one betray the people they love? Are the forgivenesses afterwards sincere? This neurasthenicism, born in the dramas of August Strindberg, creates an atmosphere that makes the viewer feel drawn to the suffering, to want to observe it, and gradually turn it into his own personal revelation.

Bergman is little concerned with the global processes affecting humanity. His scalpel-sharp gaze delves into the individual consciousness - where our deepest desires, our fears and demons are hidden.

Mariela Vasileva also gives credit to the people of the team who turn Bergman's dreams into reality: cinematographer Sven Nykvist, as well as actors Bibi Andersson, Liv Ullmann and Max von Sydow.

Seen globally, the most important theme in the work of the Swedish director is time - in its constancy, but also in its variability.

As a counterpoint to Bergman's existential themes, the so-called "Swedish wave" gradually established itself in Swedish cinema. The doctoral student

dwells in detail on the films of Bo Viderberg and Jan Troel. And to the most eccentric director who will stun the world with his fantasies - Roy Anderson. Roy Anderson is a fierce individualist. He creates a world in which the grotesque is the main protagonist. Paradoxically, the love in his films is the truest. And brings tears to the audience.

Mirela Vassileva began her study of Danish cinema from 1886 with the pioneer of Danish cinematography Peter Elfelt and Ole Olsen, the founder of Nordisk Films Kompagni. The first decades of the Danish film industry were marked by the movie star Asta Nielsen, who later went on to have a stunning career in Germany.

The PhD student analyzes the dominant genres in Danish cinema from its first decades, looking at examples from melodrama and mystery, then skims through its century-long history, only to return to the first decades to focus our attention on the work of the biggest name in Danish cinema before Lars von Trier - Karl Theodor Dreyer.

Mirela Vasileva defines Dreyer as an author who seeks in his films the connection between the spiritual, the religious and the human. Quite logically, the PhD student focused her attention on important details in Dreyer's work in his masterpiece *The Passion of Joan of Arc*. The analysis of the director's creative method in researching historical sources and transferring what was found there to the screen is particularly punctual. The revolutionary way in which the film was edited was noted. Actually, this is the first film, if we exclude some experiments from the Russian avant-garde, in which the close-up is so methodically and convincingly imposed. Which in turn makes the actress playing the lead role, Maria Falconetti, a legend.

The doctoral student concludes that there is one dominant character in the entire oeuvre of Karl Theodor Dreyer, and that is the Devil, Satan. He is also the consistent winner in the battle with the weak and confused mortals.

According to Mirela Vasileva, Danish cinematography made its world breakthrough after Dreyer's classics with the film "Pelle the Conqueror" by Bille August in 1987. In it, the actor Max von Sydow plays a notable role. For M. Vasileva, this film marks the beginning of a significant reassessment of the Danish film identity.

Three years earlier, in 1984, the first film of the director who would fundamentally change our ideas about cinema - Lars von Trier - appeared with the film "Element of Crime". Lars von Trier, stepping onto the field of cinema, declares his deep disapproval of the established norms and restrictions. Against the dictates of the Danish Film Institute, he made a film in English, with actors from all Scandinavian countries. With this, he imposes something that was ruled before him - the creation of a unified supranational Scandinavian cinema, which obeys only the laws determined by the director's will. And he will defend his belief to this day

.In 1995, Lars von Trier and another Danish director, Thomas Vinterberg, published the manifesto "Dogma'95" along with ten rules called "The Vow of Chastity". They are joined by several others. According to the PhD student, "The film movement aims to renew contemporary film creativity, it targets the growing alienation from reality in cinemas and bans effects and technical finesse, illusion and genre dramaturgy."

The creators of "Dogma'95" began to break the rules formulated in this way a few years later. In fact, they each make a Dogma movie. Lars von Trier makes The Idiots. Which is not at all in the top ten of his successful films. Today, Dogma does not really exist and is only mentioned sporadically by some film critics. And its complete negation is Lars von Trier's Dogville, eight years later. In the chapter devoted to the films of Lars von Trier, the PhD student's bias towards the unique galaxy called Lars's cinema is evident!

The most important contribution of the genius Dane is the methodical destruction of established stereotypes in world cinema. Ever since "Europe" he

speaks a new language unknown to the audience and patiently fulfills his enlightening role.

Each new film is a lesson in cinema in which the rules are questioned.

In this sense, he is a direct heir to the aesthetics of Carl Theodor Dreyer. And "Medea" is a unique experience. For his radicalism, Lars von Trier has no equal not only in Scandinavian cinema. He is the most radical innovator who created a language that is different not only from Bergman's language, but also from the models that are considered the standard in world cinema.

The next chapter is dedicated to the director who draws inspiration from Hollywood and its most radical representatives - Quentin Tarantino, early Oliver Stone, David Fincher - Nicholas Refn.

On the surface, there seems to be nothing in common between the styles of the "Post Dogma" directors on the one hand and Refn's style. But this is only apparent. In the construction of the film narrative, in the sweeping skepticism and attitude towards the rules of bourgeois society, there is much in common between the cinema of Trier and Vinterberg on the one hand and the cinema of Refn. These are not the similarities in the means of expression. And in the pathos of negation.

The choice of characters in Refn's cinema is clear and unquestionable. These are usually outlaws, marginals, people who have no mercy for anything. None of the characters in Refn's films smile. Or at least the viewer remembers the faces of Mads Mikkelsen, Tom Hardy, Ryan Gosling, Zlatko Burich, strained by supreme tension.

Mirela Vasileva discovered an interesting detail: The established rules of society do not allow the characters in Refn's films to show their masculinity. And this impossibility of manhood leads in its wake to general immaturity. It is interesting to examine the behavior of the protagonists in Refn's films towards women. Violence dominates every scene in his films. That's why they all love the action. When the fists talk. This is how they impose their belief.

It is only fair that after analyzing the films of Trier, Vinterberg and Refn, Mirela Vasileva analyzes the cinema of Oscar winner Suzanne Bier and her long-term collaboration with Anders Thomas Jensen. And of course there is no Dogma in their New Century films. It is no accident that Suzanne Bier landed in Hollywood. Although I'm not sure if it belongs there.

The PhD student rightly notes that in several of Bier/Jensen's films, the main theme is "missionary", in its most general moral sense. These are also the authors who in their films most definitely stand on the side of the weak.

By the way, I don't think that the term "realism" in its context imposed in Bulgarian art studies is the most suitable for one of the most avant-garde currents in world cinema.

In the last part of the dissertation, Scandinavian cinema is naturally integrated. A place has been allocated to important directors, with their contribution and with their own handwriting: the Norwegian Joachim Trier, Roy Andersson and Ruben Öslund, Nils Arden Oplev and his cult series "Millennium".

I. Significance of the researched problem in scientific and scientific-applied terms.

Analyzing the Scandinavian cinema in its absolute volume – from the first movie theaters built in Copenhagen, Stockholm and Christiania to the last films of Joachim Trier and Aki Quarismaki is an ambitious task, requiring potential, which the PhD student definitely possesses.

In order to defend her thesis, Mirela Vasileva has constructed a slender evidentiary system in which the emphases are clear and acceptable.

I would recommend that, when the dissertation is published, it should be considered whether it is not more logical that the chapter analyzing the cinema of Karl Theodor Dreyer should come in its place - i.e. before Bergman. Moreover, we have Danish cinema as we know it today because of Dreyer's revolutionary innovations in the storyboarding of the film narrative, in the

mastery of the film camera, where he becomes a natural extension of Griffith's innovations. And because of the absolutely innovative relationship between director and actor - practically, never seen before.

As I mentioned above, I am skeptical of the qualities of the "Dogma '95" movement and find that many of its postulates are unworkable. For this reason, the adepts of the movement themselves, only a few years later, crossed the postulates, leaving them to their epigones. Not that there aren't films shot without camera lighting, without special optics and without filters. But these are not the films of Lars von Trier and Thomas Winterberg. Nor does it make them a priori good. Remember the snow scene at the beginning of "Antichrist"! The whole "Melancholia", "The Nymphomaniac"! The program "Dogville"! Vinterberg's The Hunt and One More!

Искрено вярвам, че енергията на „Догма’95“ отдавна е изчерпана и днес никой не я приема насериозно.

The PhD student claims: "Dogma 95" wants to show what the world really looks and sounds like. The problem is that I don't want to see what the world really looks like. It is important to me what kind of world the author builds. I want to see him. Because in the cinema, the author is the director. And this is not about the cinema of illusions at all. I am talking about the best Scandinavian cinema. In addition to the films already mentioned, it is also about "Adam's Apples" and the films of Suzanne Bier before her Hollywood period. For Roy Andersson, Anders Thomas Jensen. All of them, with the exception of Roy Anderson, have some connection with Dogma in the beginning. But all their work after the year 2000 is rather a negation of the dogmatism of "Dogma 95".

In general, in chapter #5 "Dogma 95 - the time of experiments" there are quite a lot of arbitrary statements that contradict real film practice. I will give just one example: "The purpose of "Dogma 95" is to eliminate the director as the dominant author of the film and give way to the team. The film as an author's work is a bourgeois idea and the tide is turning against that.'

Nothing could be more wrong than such a statement, which, on top of that, is Maoist, and in its pathos gravitates towards left-wing slogans in France since 1968.

I. Scientific contributions

After everything said so far, I am convinced that the research on themes and styles in Scandinavian cinema presented to us by Mirela Vasileva is successful. Its contribution is summarized in four points set out in the appendix to the dissertation:

1. As I have already mentioned, Scandinavian cinema is an integral organism, part of European and world cinema. It is an important element whose influence on the world film process is tangible. "Themes and Styles in Scandinavian Cinema" is a study focusing on the most prominent themes and motifs in Scandinavian cinema.
2. "Themes and Styles in Scandinavian Cinema" is an ambitious project that shows scope and creative imagination. The development of Scandinavian film from the birth of cinema to the present day is traced
3. A complex characterization of the phenomenon was carried out from a historical, cultural and cinematic point of view. An important highlight is the connection of Scandinavian cinema with the cinematography of other countries in Europe and America.
4. The reasons why the films of Scandinavian cinematography arouse lasting interest at the world's leading festivals are sought.

The abstract was made according to the requirements of the Rules of the Neophyte South-West University of Applied Sciences and reflects the main theses and results achieved in the specific study.

In conclusion, I will say that the doctoral student Mirela Vasileva has in-depth theoretical knowledge and professional experience and in her research work

demonstrates qualities for independent conduct of scientific research. For this reason, I give a positive assessment of the dissertation on the topic: "Themes and styles in Scandinavian cinema" and propose to the honorable scientific jury to award the educational and scientific degree "doctor" to Mirela Veselinova Vasileva, Professional direction 8.4. Theater and film art /cinematography, cinematography and television/

18.11.2023 г.

Sofia

Reviewer:

/ Assoc. Prof.. Kostadin Bonev/